

ЖИЛКО́ Федот Трохимович (01(14). 03. 1908, с. Соловцовка, нині Пензенської обл., РФ — 17. 12. 1995, м. Пушкіно Московської обл.) — мовознавець. Батько [В. Жилка](#). Народився в родині переселенців, під час 1-ї світової війни переїхав з матір'ю на її батьківщину — у с. Македони Ржищівського пов., нині Миронівського р-ну Київської обл. Доктор філологічних наук (1960), професор (1961). Державна премія України в галузі науки і техніки (2006, посмертно). Учасник 2-ї світової війни. Бойові нагороди.

Закінчив Київський інститут професійної освіти (1932). Працював у газеті «Шляхом Леніна» (Саратов, РФ; де зацікавився місцевими українськими **діалектами**, захопився **діалектологією**); у Запоріжжі: у газеті «Червоне Запоріжжя», викладав українську мову та літературу в школі та металургійному технікумі; у Київському пед. інституті (від 1938, з перервою на час війни): викладач української мови та діалектології, 1946–48 — завідувач кафедри мови; від 1948 — в Інституті мовознавства АН УРСР (Київ): 1950–71 — завідувач відділу діалектології, 1971–73 — старший науковий співробітник, науковий консультант; одночасно — головний редактор журналу «Українська мова в школі» (1951–60). Звільнений від завідування відділом: за офіційною версією — у зв'язку з об'єднанням відділу історії української мови (завідувач відділу К. Цілуйко) та відділу діалектології; насправді — через незгоду з думкою керівництва Інституту щодо розвитку діалектології в Україні. Згодом виїхав до РФ.

Відповідальний редактор «Діалектологічного бюлетеня». Розробник концепції та керівник підготовки «Атласу української мови» (К., 1984, т. 1; 1988, т. 2;

2001, т. 3). Під керівництвом Ж. сформовано українську школу лінгвістичної географії. Брав участь у виробленні концепції проекту «Загальнослов'янського лінгвістичного атласу», забезпечив представлення в ньому інформації про українські діалекти. Автор першого підручника «Українська діалектологія» (1940), посібника «Нариси з діалектології української мови» (1955; 2-е вид. — 1966) і карти українських говорів (1955; усі — Київ).

Вивчав теоретичні проблеми української лінгвогеографії, **фонології** української та інших слов'янських мов; діалектне членування української мови. Досліджував мову художньої літератури («Мова — зброя письменника» // «Вітчизна», 1951, № 1; «Питання аналізу мови художніх творів» // «Українська мова в школі», 1952, № 5; «За високу художню мову дитячої книги» // «Дніпро», 1956, № 9), зокрема творів І. Франка («Мова Івана Франка», К., 1949; «Мовно-стилістичні особливості діалогу в творах Франка» // «Наукові записки Київського державного педагогічного інституту», 1951, т. 9, № 3), Марка Черемшини («Мова новел Марка Черемшини» // «Українська мова в школі», 1954, № 6). Залишив низку публікацій про українських діалектологів («К. П. Михальчук (До 40-річчя з дня смерті)» // «Українська мова в школі», 1954, № 2; «І. Г. Верхратський (До 120-річчя з дня народження)» // «Українська мова і література в школі», 1967, № 4). Учасник міжнародних мовознавчих зібрань — 10-го конгресу лінгвістів (Бухарест, 1961) та 5-го з'їзду славістів (Софія, 1963).

Основні праці

Діалектологічний атлас української мови (Проспект). К., 1952; Про умови формування полтавсько-київського діалекту – основи української національної мови // Полтав.-київ. діалект – основа укр. нац. мови. К., 1954; Дослідження діалектів української мови за радянської доби (1917–1957 рр.) // Дослідж. з мовознавства в Укр. РСР за 40 р. К., 1957; О некоторых особенностях современного изучения диалектов украинского языка // ВЯ. 1957. № 5; Говори української мови. К., 1958; Деякі питання класифікації говорів української мови в світлі даних лінгвістичної географії // Укр. славіст. зб. К., 1959; Проблемы региональных атласов славянских языков // Сов. славяноведение. 1976. № 3; Ареальні системи української мови // Мовознавство. 1990. № 4; Структура ареальних систем мови (На матеріалі східнослов'янських мов) // Проблеми сучас. ареології. К., 1994.

М. Г. Железняк, Г. В. Воронич

Бібліографічний опис:

Жилко Федот Трохимович / М. Г. Железняк, Г. В. Воронич // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-19199>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).